JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

YVES BOT

12 päivänä toukokuuta 2009 [1]

1. Käsiteltävänä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuimella olisi tilaisuus täsmentää niitä velvollisuuksia, joita kontradiktorisesta periaatteesta johtuu yhteisöjen tuomioistuimille silloin, kuin näiden on otettava omasta aloitteestaan huomioon oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva oikeusperuste.

2. Asia perustuu Euroopan yhteisöjen komission tekemään valitukseen yhdistetyissä asioissa Irlanti ym. vastaan komissio 12.12.2007 annetusta Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta, [2] jossa kyseinen tuomioistuin kumosi 7.12.2005 tehdyn komission päätöksen 2006/323/EY Gardannen alueella, Shannonin alueella ja Sardiniassa alumiinioksidin valmistuksessa polttoaineena käytettävien kivennäisöljyjen vapauttamisesta valmisteverosta, jonka Ranska, Irlanti ja Italia ovat panneet täytäntöön. [3]

3. Riidanalaisessa päätöksessä komissio määritteli yhteismarkkinoille soveltumattomiksi valtiontuiksi kivennäisöljyjen valmisteverovapautukset, joihin Euroopan unionin neuvosto oli antanut luvan komission ehdotuksesta useita vuosia aiemmin valmisteverojen kannalta merkityksellisten direktiivien mukaisesti.

4. Komissio katsoi päätöksessään, että kyseiset vapautukset eivät ole voimassa olevia tukia vaan uusia tukia, jotka on siis periaatteessa perittävä takaisin tuensaajilta. Komissio kuitenkin myönsi, että vapautusten hyväksymisestä tehdyt neuvoston päätökset olivat synnyttäneet perustellun luottamuksen siihen, että vapautukset ovat yhteismarkkinoiden sääntöjen mukaisia. Se määräsi siis niiden takaisinperinnän alkavaksi vasta siitä päivästä, jolloin ilmoitus kyseisten vapautusten muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta valtiontukisääntöjen kannalta julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.

5. Irlanti, Ranskan tasavalta ja Italian tasavalta sekä kaksi yritystä, Eurallumina

1 – Alkuperäinen kieli: ranska.

2 – T-50/06, T-56/06, T-60/06, T-62/06 ja T-69/06; jäljempänä valituksenalainen tuomio.

3 – EUVL 2006, L 119, s. 12; jäljempänä riidanalainen päätös.

SpA [4] ja Aughinish Alumina Ltd, [5] nostivat riidanalaisesta päätöksestä kumoamiskanteen.

6. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti valituksenalaisessa tuomiossa omasta aloitteestaan huomioon kumoamisperusteen, jonka mukaan mainitusta päätöksestä puuttuivat perustelut siltä osin kuin siinä todettiin ilman mitään selityksiä, että riidanalaiset vapautukset eivät ole neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 [6] 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettuja voimassa olevia tukia.

7. Se määräsi riidanalaisen päätöksen kumottavaksi tämän perusteen nojalla eikä koonnut etukäteen asianosaisilta sitä koskevia huomautuksia.

8. Komissio esittää valituksenalaisen tuomion kumoamista koskevan vaatimuksensa tueksi useita valitusperusteita. Komissio korostaa ensinnäkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei ollut oikeutta ottaa kyseessä olevaa kumoamisperustetta huomioon omasta aloitteestaan, ja toiseksi, että se loukkasi kontradiktorista periaatetta. Komissio vaatii myös yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että valituksenalainen tuomio on virheellinen siltä osin kuin siinä katsotaan, että riidanalaisessa päätöksessä on tapahtunut asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämistä koskevan perusteluvelvollisuuden laiminlyönti.

9. Ehdotan yhteisöjen tuomioistuimen katsovan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella oli täysi oikeus ottaa tämä kumoamisperuste omasta aloitteestaan huomioon, mutta että se oli kontradiktorisen periaatteen mukaisesti velvollinen kokoamaan asianosaisten huomautukset kyseisestä perusteesta. Teen tästä sen päätelmän, että kyseisen vaatimuksen noudattamatta jättäminen oikeuttaa kumoamaan valituksenalaisen tuomion.

10. Ehdotan myös yhteisöjen tuomioistuimelle, että se katsoisi, että riidanalainen päätös ei ole asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämisen osalta puutteellisesti perusteltu, ja palauttaisi asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jotta se tutkii kolmen jäsenvaltion ja kahden yrityksen esittämät päätöksen kumoamisperusteet.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Kivennäisöljyjen valmisteveroja koskevat direktiivit*

11. Kivennäisöljyjen valmisteveroista on annettu useita direktiivejä, jotka ovat kiven-

4 – Jäljempänä Eurallumina.

5 – Jäljempänä Aughinish Alumina.

6 – [EY 88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annettu neuvoston asetus(EYVL L 83, s. 1).

näisöljyjen valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta 19.10.1992 annettu neuvoston direktiivi 92/81/ETY,[7] kivennäisöljyjen valmisteverojen määrien lähentämisestä 19.10.1992 annettu neuvoston direktiivi 92/82/ETY[8] ja energiatuotteiden ja sähkön verotusta koskevan yhteisön kehyksen uudistamisesta 27.10.2003 annettu neuvoston direktiivi 2003/96/EY,[9] jolla direktiivit 92/81 ja 92/82 kumottiin 31.12.2003 alkavin vaikutuksin.

12. Direktiivin 92/81 8 artiklan 4 kohdan nojalla neuvosto voi komission ehdotuksesta antaa jäsenvaltiolle luvan ottaa käyttöön muita kuin mainitussa direktiivissä säädettyjä valmisteveron vapautuksia tai alennuksia.

13. Direktiivin 2003/96 2 artiklan 4 kohdan b alakohdan toisessa luetelmakohdassa säädetään, että direktiiviä ei sovelleta energiatuotteiden käyttöön kaksoiskäyttötuotteina eli tuotteisiin, joita käytetään sekä lämmityspolttoaineeksi että muihin tarkoituksiin kuin moottoripolttoaineeksi tai lämmityspolttoaineeksi. Siitä lähtien, kun direktiiviä alettiin soveltaa 31.12.2003, ei alumiinioksidin tuotannossa käytettävän raskaan polttoöljyn valmisteverolla ole siis enää ollut vähimmäismäärää. Direktiivin 2003/96 18 artiklan 1 kohdassa annetaan lisäksi jäsenvaltioille lupa soveltaa 31.12.2006 saakka direktiivin liitteessä II tarkoitettuja verotason alennuksia ja vapautuksia, jollei sitä ennen tehtävästä neuvoston tarkistuksesta muuta johdu; kyseisessä liitteessä mainitaan alumiinin tuotannossa käytettävän raskaan polttoöljyn vapauttaminen valmisteverosta Gardannen alueella, Shannonin alueella ja Sardiniassa.

B *Valtiontukijärjestelmä*

1. EY:n perustamissopimus

14. EY 87 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.”

7 – EYVL L 316, s. 12.
8 – EYVL L 316, s. 19.
9 – EUVL L 283, s. 51.

15. EY 88 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Komissio seuraa jatkuvasti jäsenvaltioiden kanssa niiden voimassa olevia tukijärjestelmiä. Se tekee jäsenvaltioille ehdotuksia yhteismarkkinoiden asteittaisen kehittämisen tai yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta aiheellisiksi toimenpiteiksi.

2. Jos komissio vaadittuaan niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa toteaa, että valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty tuki ei 87 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin, se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä.

– –

3. Komissiolle on annettava tieto tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. Jos komissio katsoo, että tällainen suunnitelma ei 87 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille, se aloittaa 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn viipymättä. Jäsenvaltio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä, ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös.”

2. Asetus N:o 659/1999

16. Asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan mukaan voimassa olevan tuen käsite kattaa seuraavat:

”– –

v) tukia, joiden voidaan katsoa olevan voimassa olevia tukia, koska voidaan osoittaa, että ne käyttöönottohetkellä eivät vielä olleet tukia, mutta ovat muuttuneet myöhemmin sellaisiksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta ilman, että jäsenvaltio olisi muuttanut niitä. Jos tietyt toimenpiteet muuttuvat tuiksi sen jälkeen, kun tietty toiminta on vapautettu kilpailulle yhteisön lainsäädännössä, näitä toimenpiteitä ei kilpailun vapauttamiselle vahvistetun ajankohdan jälkeen pidetä voimassa olevana tukena.”

II Asian tausta

17. Irlanti on vapauttanut valmisteverosta vuodesta 1983, Italian tasavalta vuodesta 1993 ja Ranskan tasavalta vuodesta 1997 kivennäisöljyt, joita käytetään alumiinioksidin tuotannossa Shannonin alueella, Sardiniassa ja Gardannen alueella.

18. Näihin vapautuksiin on saatu lupa neuvoston päätöksillä 92/510/ETY,[10] 93/697/EY[11] ja 97/425/EY.[12] Neuvosto on jatkanut lupien voimassaoloa useaan otteeseen ja viimeksi 31.12.2006 saakka päätöksellä 2001/224/EY.[13]

19. Päätöksen 2001/224 viidennessä perustelukappaleessa todetaan, että päätöksellä ei rajoiteta EY 87 ja EY 88 artiklaan perustuvien, yhteismarkkinoiden toiminnan vääristymiin liittyvien mahdollisten menettelyjen tuloksia ja että sillä ei poisteta jäsenvaltioille EY 88 artiklan nojalla kuuluvaa velvoitetta ilmoittaa komissiolle mahdollisesti sovellettavista valtiontuista.

20. Komissio aloitti EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn jokaisen kyseessä olevan vapautuksen osalta kolmella 30.10.2001 tehdyllä päätöksellä, jotka julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 2.2.2002.[14] Komissio teki riidanalaisen päätöksen kyseisen menettelyn jälkeen.

21. Komissio katsoi päätöksessä, että vapautukset, jotka oli myönnetty ennen 1.1.2004 eli päivämäärää, jolloin direktiiviä 2003/96 alettiin soveltaa, olivat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtiontukia.

22. Se totesi, että vapautuksia oli tarkasteltava uusina tukina eikä voimassa olevina tukina. Komissio nojautui arvioinnissaan erityisesti siihen, että kyseessä olevat vapautukset eivät olleet voimassa ennen kuin perustamissopimus tuli voimaan asianomaisissa jäsenvaltioissa, että neuvosto tai se itse

10 – Luvan antamisesta jäsenvaltioille direktiivin 92/81/ETY 8 artiklan 4 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti jatkaa erityistarkoituksiin käytettävien kivennäisöljyjen valmisteveroja koskevien voimassa olevien alennusten tai vapautusten soveltamista 19.10.1992 tehty neuvoston päätös (EYVL L 316, s. 16).

11 – Luvan antamisesta tietyille jäsenvaltioille soveltaa tai edelleen soveltaa direktiivin 92/81/ETY 8 artiklan 4 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti myönnettyä alennettua valmisteveroa tai valmisteverosta vapauttamista tiettyihin erityisiin tarkoituksiin käytettäviin kivennäisöljyihin 13.12.1993 tehty neuvoston päätös (EYVL L 321, s. 29).

12 – Luvan antamisesta jäsenvaltioille soveltaa tai edelleen soveltaa tiettyihin erityistarkoituksiin käytettyihin kivennäisöljyihin valmisteveron alennuksia tai vapautuksia valmisteverosta direktiivissä 92/81/ETY säädetyn menettelyn mukaisesti 30.6.1997 tehty neuvoston päätös (EYVL L 182, s. 22).

13 – Erityistarkoituksiin käytettäviin tiettyihin kivennäisöljyihin sovellettavista valmisteveron alennetuista määristä ja valmisteverovapautuksista 12.3.2001 tehty neuvoston päätös (EYVL L 84, s. 23).

14 – EYVL C 30, s. 17, 21 ja 25.

eivät milloinkaan olleet antaneet vapautuksille valtiontukisääntöjen mukaista lupaa ja että asetuksen (EY) N:o 659/1999 4 artiklan 6 kohdan säännöksiä ei voitu soveltaa. [15]

23. Riidanalaisen päätöksen 69 perustelukappaleessa komissio totesi, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa ei voida soveltaa tässä tapauksessa.

24. Tämän jälkeen se selvitti, missä määrin kyseessä olevat tuet eivät sovellu yhteismarkkinoille.

25. Se päätti aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun muodollisen tutkintamenettelyn niiden vapautusten osalta, jotka oli myönnetty 1.1.2004 alkaen.

26. Komissio tutki lopuksi, missä määrin 31.12.2003 mennessä myönnettyjen vapautusten suuruiset tuet on perittävä takaisin. Se muistutti, että jäsenvaltiot ovat velvollisia perimään takaisin yhteismarkkinoille soveltumattomaksi todetun lainvastaisen tuen paitsi silloin, kun takaisinperintä on vastoin jotakin yhteisön oikeuden yleistä periaatetta, kuten luottamuksensuojan periaatetta tai oikeusvarmuuden periaatetta.

27. Komissio katsoi, että kun otetaan huomioon vapautuksia koskevat päätökset ja se seikka, että kyseiset päätökset, päätös 2001/224 mukaan lukien, oli tehty sen oman ehdotuksen perusteella, riidanalaisten vapautusten saajat saattoivat oikeutetusti vedota perusteltuun luottamukseen siitä, että kyseiset vapautukset ovat yleisesti yhteisön oikeuden mukaisia, mutta näin oli vain 2.2.2002 saakka, jolloin päätökset EY 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn aloittamisesta julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.

28. Riidanalaisen päätöksen päätösosassa todetaan, että kyseessä olevat, 31.12.2003 mennessä myönnetyt vapautukset ovat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, että nämä 3.2.2002 ja 31.12.2003 välisenä aikana myönnetyt tuet eivät ole yhteismarkkinoille soveltuvia tukia, mikäli tuensaajien maksaman veron määrä ei ollut 13,01 euroa 1 000 kilolta raskasta polttoöljyä, ja että kolmen asianomaisen jäsenvaltion on perittävä kyseiset yhteismarkkinoille soveltumattomat tuet takaisin.

15 – Kyseisen säännöksen mukaan tukea pidetään hyväksyttynä, jos se on ilmoitettu komissiolle ja jos komissio ei ole tehnyt päätöstä kahden kuukauden määräajassa.

III Oikeudenkäynti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

29. Irlanti, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta, Eurallumina ja Aughinish Alumina nostivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 16.2., 17.2. ja 23.2.2006 toimitetuilla kannekirjelmillä kanteet riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi kokonaan tai osittain. Eri asiat yhdistettiin suullista käsittelyä ja myöhemmin tuomion antamista varten.

30. Kantajat vetosivat valituksenalaisen tuomion mukaan pääasiallisesti 23 kanneperusteeseen, jotka koskevat erityisesti riidanalaisten vapautusten virheellistä määrittelyä uusiksi tuiksi, vaikka kyse oli voimassa olevista tuista, sekä luottamuksensuojan, oikeusvarmuuden, käsittelyaikojen kohtuullisuuden ja pätevyysolettaman periaatteiden ja lex specialis derogat legi generali -periaatteen, tehokkuusperiaatteen ja hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista. Ne vetosivat myös EY 87 artiklan virheelliseen soveltamiseen sekä kyseisen artiklan soveltamisen osalta perusteluvelvollisuuteen.

31. Valituksenalaisen tuomion 46 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi katsovansa aiheelliseksi ottaa huomioon omasta aloitteestaan perusteen, joka koskee riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttumista asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämisen osalta.

32. Se muistutti ensin, että perustelujen puuttuminen tai riittämättömyys on oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva peruste, joka yhteisöjen tuomioistuinten on otettava huomioon omasta aloitteestaan, ja palautti mieliin yhteisön toimenpiteiden perusteluvelvollisuuden soveltamisalaa koskevan oikeuskäytännön; sen jälkeen se totesi, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä tutkinut, ovatko kyseessä olevat vapautukset uusia tukia vai voimassa olevia tukia, ja päätynyt siihen, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa ei voida soveltaa nyt esillä olevassa asiassa, mutta se ei ole ilmoittanut syitä siihen, miksi näin ei voida tehdä.

33. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 56–62 kohdassa, että komission on perusteltava kyseisen säännöksen soveltamatta jättäminen varsinkin seuraavien erityisten seikkojen vuoksi.

34. Ensinnäkin useissa niistä päätöksistä, joissa annettiin lupa kyseisiin vapautuksiin, todetaan komission myöntävän, että tällaiset vapautukset eivät vääristä kilpailua, eikä mikään viittaa siihen, että kilpailun vääristymisen käsitettä olisi sovellettu eri tavoin verotukseen ja valtiontukiin. Useissa näistä päätöksissä todetaan myös, että komissio tarkastelee säännöllisesti kyseisiä vapautuksia varmistaakseen, että ne sopivat yhteen sisämarkkinoiden toiminnan ja perustamissopimuksen muiden tavoitteiden kanssa.

35. Toiseksi komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 97 perustelukappaleessa, että tällaiset sen omien ehdotusten perusteella tehdyt lupapäätökset ovat saattaneet antaa aiheen olettaa, että kyseessä olevia vapautuksia ei voitu määritellä valtiontuiksi niiden käyttöönottohetkellä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä se seikka, että tämä perustelukappale on tukien takaisinperintää koskevassa osassa, ei vähennä sen merkitystä asianomaisten vapautusten määrittelemisessä valtiontuiksi.

36. Kolmanneksi kyseessä oleviin vapautuksiin ja niiden voimassaolon jatkamiseen on saatu lupa neuvostolta komission ehdotuksen perusteella, ja päätöstä 2001/224 lukuun ottamatta kumpikaan ei maininnut, että ne saattaisivat olla ristiriidassa valtiontukisääntöjen kanssa. Komissio korostaa riidanalaisen päätöksen 96 perustelukappaleessa, että asianosaiset eivät odottaneet komission esittävän neuvostolle ehdotuksia, jotka ovat yhteensopimattomia perustamissopimuksen määräysten kanssa.

37. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli näiden seikkojen perusteella, että komissio oli laiminlyönyt EY 253 artiklassa määrätyn perusteluvelvollisuutensa siltä osin kuin on kyse asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämisestä nyt esillä olevassa asiassa.

38. Se määräsi riidanalaisen päätöksen kumottavaksi ja velvoitti komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

IV Valitus

39. Komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan valituksenalaisen tuomion, palauttamaan asiat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistaviksi ja jättämään päätöksen oikeudenkäyntikuluista tapahtuvaksi myöhemmin.

40. Irlanti, Ranskan tasavalta, Italian tasavalta, Eurallumina ja Aughinish Alumina vaativat yhteisöjen tuomioistuinta hylkäämään valituksen ja velvoittamaan komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

41. Eurallumina vaatii toissijaisesti, että mikäli yhteisöjen tuomioistuin hyväksyy komission kuudennen valitusperusteen, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voinut kumota riidanalaista päätöstä siltä osin kuin siinä oli laajennettu muodollinen tutkintamenettely koskemaan 1.1.2004 jälkeen myönnettyjä vapautuksia, yhteisöjen tuomioistuin kumoaa valituksenalaisen tuomion yksinomaan tämän laajentamisen osalta.

42. Komissio esittää kuusi valitusperustetta, joilla se tukee vaatimustaan valituksenalaisen tuomion kumoamisesta ja asioiden palauttamisesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistaviksi.

43. Ensimmäisen valitusperusteen tarkoituksena on osoittaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ylittänyt toimivaltansa ottaessaan omasta aloitteestaan huomioon kumoamisperusteen, joka koskee riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttumista. Toisen valitusperusteen mukaan kontradiktorista periaatetta ja puolustautumisoikeuksien periaatetta on loukattu. Kolmannen valitusperusteen tarkoituksena on osoittaa, että kysymystä siitä, kuuluvatko kyseessä olevat tuet asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamisalaan, ei voitu tutkia. Neljännessä ja viidennessä valitusperusteessa pyritään osoittamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että riidanalaisessa päätöksessä on laiminlyöty velvollisuus perustella asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättäminen. Kuudennessa valitusperusteessa komissio korostaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voinut kumota riidanalaista päätöstä siltä osin kuin siinä laajennetaan muodollinen tutkintamenettely koskemaan 31.12.2003 jälkeen myönnettyjä vapautuksia.

44. Ennen näiden perusteiden tutkimista on muistutettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 46 kohdassa katsovansa aiheelliseksi ottaa omasta aloitteestaan huomioon kumoamisperusteen, jonka mukaan riidanalaisessa päätöksessä ei ole perusteltu asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämistä.

45. Istunnossa vahvistettiin, että vaikka kantajat riitauttivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa komission riidanalaisessa päätöksessä esittämän luonnehdinnan uudesta tuesta ja väittivät, että kyseessä olevat vapautukset on luonnehdittava voimassa oleviksi tuiksi, ne eivät missään vaiheessa esittäneet väitteensä perusteeksi asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa. [16]

46. Jäljempänä esitettävien näkökohtien kannalta on siis pidettävä kiistattomana yhtäältä sitä, että asianosaiset eivät ole väittäneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että kyseessä olevat vapautukset olisi luonnehdittava voimassa oleviksi tuiksi asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan mukaisesti, sekä toisaalta sitä, että asianosaiset eivät ole esittäneet kantaansa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omasta aloitteestaan huomioon ottamasta kumoamisperusteesta, joka koskee kyseisen säännöksen soveltamatta jättämisen perustelemista koskevan velvollisuuden laiminlyöntiä.

A *Ensimmäinen valitusperuste*

1. Asianosaisten lausumat

47. Ensimmäisen valitusperuste koskee muodollisesti toimivallan puuttumista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta; asian

16 – Irlanti ja Aughinish Alumina väittivät, että kyseessä olevat vapautukset ovat voimassa olevia tukia yhtäältä asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan iii alakohdan nojalla siksi, että komissio ei tehnyt päätöstä kahden kuukauden kuluessa tuesta ilmoittamisesta, ja toisaalta saman asetuksen yhdessä luettujen 1 artiklan b alakohdan iv alakohdan ja 15 artiklan 3 kohdan nojalla siitä syystä, että ne olivat olleet voimassa yli kymmenen vuoden ajan, sekä siksi, että ne koskivat sellaisia oikeudellisesti sitovia velvoitteita, jotka Irlanti oli ottanut ennen liittymistään Euroopan yhteisöön. Italian tasavalta vetosi asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan ii alakohtaan, koska mainittuihin vapautuksiin oli saatu säännönmukaisesti lupa neuvostolta.

käsittelyssä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunutta oikeudenkäyntivirhettä, joka on valittajan edun vastainen; määräämisperiaatteen loukkaamista ja yhdessä luettujen EY 230 artiklan ja EY 253 artiklan sekä yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 21 artiklan ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan ja 48 artiklan 2 kohdan virheellistä soveltamista.

48. Valitusperusteessa on kaksi osaa.

49. Ensimmäisessä osassa komissio väittää, että kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti omasta aloitteestaan huomioon riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttumista koskevan perusteen, se meni asianosaisten määrittelemän oikeusriidan ulkopuolelle ja ylitti näin toimivaltansa, loukkasi määräämisperiaatetta, lausui kanteen ulkopuolelta ja teki oikeudenkäyntivirheen, joka on komission edun vastainen.

50. Komissio toteaa, että kun otetaan huomioon kansallisten tuomioistuinten velvollisuudet yhteisön oikeuden täytäntöönpanossa, sellaisina kuin ne on määritelty yhdistetyissä asioissa van Schijndel ja van Veen 14.12.1995 annetussa tuomiossa [17] ja yhdistetyissä asioissa van der Weerd ym. 7.6.2007 annetussa tuomiossa, [18] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voinut ottaa omasta aloitteestaan huomioon kyseessä olevaa kanneperustetta, koska sillä ei ollut mitään tekemistä asianosaisten esittämien 23 kanneperusteen kanssa. Asianosaiset eivät komission mukaan missään vaiheessa väittäneet, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohta voisi olla asian kannalta merkityksellinen.

51. Mainitulla kanneperusteella ei komission mukaan ole varsinkaan mitään tekemistä viiden yhdistetyn asian osalta kertyneestä asiakirja-aineistosta ilmenevien seikkojen kanssa, sillä asiakirjoissa ei ole mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että riidanalaiset vapautukset eivät olleet tukia niiden käyttöönottohetkellä ja että ne olivat muuttuneet tuiksi vasta myöhemmin yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta.

52. Valitusperusteen toisessa osassa komissio väittää, että omasta aloitteesta huomioon otettu peruste koskee itse asiassa riidanalaisen päätöksen aineellista laillisuutta eikä päätöksen perusteluja, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen vaatima perustelu ei ole edellytys sille, että asianosaiset saisivat tietää riidanalaisen päätöksen syyt, eikä sille, että tuomioistuin voisi harjoittaa valvontaansa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission mukaan rikkonut sääntöjä, jotka koskevat yhteisöjen tuomioistuinten tehtävää riidanalaisten toimenpiteiden perustelujen valvonnassa, sellaisina kuin niitä on täsmennetty oikeuskäytännössä ja erityisesti asiassa komissio vastaan Sytraval ja Brink's France 2.4.1998 annetussa tuomiossa, [19] jossa yhteisöjen tuomioistuin erotti selkeästi toisistaan riidanalaisen toimenpiteen ulkoisen laillisuuden kyseenalaistavat perusteet, jotka yhteisöjen tuomioistuimen on otettava tarvittaessa huomioon omasta aloitteestaan, sekä sisäistä laillisuutta koskevat perusteet, jotka voidaan tutkia vain, jos asianosaiset ovat ne esittäneet.

17 – C-430/93 ja C-431/93, Kok., s. I-4705.

18 – C-222/05–C-225/05, Kok., s. I-4233.

19 – Asia C-367/95 P, Kok., s. I-1719.

53. Komissio väittää, että ottaessaan huomioon kyseessä olevan perusteen, joka koskee itse asiassa riidanalaisen päätöksen asiasisältöä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös jättänyt noudattamatta sääntöjä, jotka koskevat velvollisuutta esittää kanteessa itsessään kanneperusteet ja jotka on esitetty yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 21 artiklassa sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdassa ja 48 artiklan 2 kohdassa.

54. Komission vastapuolet kiistävät tämän väitteen.

2. Asian arviointi

55. Olen komission vastapuolten tapaan sitä mieltä, että komission ensimmäisessä valitusperusteessaan esittämät väitteet eivät ole perusteltuja.

56. Mitä tulee ensinnäkin ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisen osaan, yhteisöjen tuomioistuinten toimivaltaa ottaa omasta aloitteestaan huomioon vastaavanlainen peruste kuin se, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut huomioon, ei voida määrittää edellä komission mainitsemien, asioissa van Schijndel ja van Veen tai van der Weerd ym. annettujen tuomioiden perusteella.

57. Kyseiset tuomiot koskevat jäsenvaltioiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden sääntelyä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteilla. Tuomioiden tarkoituksena oli selvittää, onko kansallisten tuomioistuinten otettava kyseisten periaatteiden nojalla omasta aloitteestaan huomioon yhteisön oikeuden soveltaminen riippumatta siitä, säädetäänkö sen prosessioikeudessa kansallisen tuomioistuimen mahdollisuudesta ottaa omasta aloitteestaan huomioon sisäiseen oikeuteen liittyvä peruste. Mainituissa tuomioissa täsmennetään muun muassa, missä määrin tehokkuusperiaate velvoittaa kansalliset tuomioistuimet ottamaan omasta aloitteestaan huomioon yhteisön oikeuteen liittyvän perusteen silloin, kun sen kansallinen prosessioikeus ei salli sisäiseen oikeuteen liittyvän perusteen huomioon ottamista omasta aloitteesta. Tämä oli se asiayhteys, jossa edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa van der Weerd ym. annetussa tuomiossa katsottiin, että kansallisten tuomioistuinten ei tarvitse ottaa omasta aloitteestaan huomioon yhteisön oikeuden soveltamista silloin, kun asianosaisilla on ollut oikeudenkäynnin aikana mahdollisuus itse vedota tällaiseen perusteeseen.

58. Tällaista tehokkuusperiaatteen soveltamisalan rajoittamista ei voida soveltaa esillä olevassa asiassa, jossa on arvioitava yhteisöjen tuomioistuinten toimivaltaa. Tämä toimivalta perustuu itsenäisiin sääntöihin, jotka ovat peräisin joko yhteisön tuomioistuimissa käytäviä oikeudenkäyntimenettelyjä ohjaavista säännöistä tai oikeuskäytännöstä.

59. Kuten komissio perustellusti muistutti, näistä säännöistä ja erityisesti yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 21 artiklasta sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdasta

johtuu myös, että asian määrittävät ja rajaavat asianosaiset. Tämän vuoksi yhteisöjen tuomioistuimet eivät voi ylittää asianosaisten vaatimuksissa esitettyjä vaatimuksia. Niiden on myös periaatteessa ratkaistava nämä vaatimukset asianosaisten esittämien asian kannalta merkityksellisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella.

60. Yhteisöjen tuomioistuinten tehtävä ei ole kuitenkaan passiivinen, eikä se saa rajoittua riita-asian asianosaisten näkökantojen ansioiden arviointiin siten, että tuomioistuimet pitäytyvät tiukasti asianosaisten esittämiin perusteisiin ja perusteluihin. Yhteisöjen tuomioistuinten tehtävänä ei nimittäin ole toimia ainoastaan erotuomarina. Sen on EY 220 artiklan nojalla myös varmistettava, että yhteisön oikeutta noudatetaan.

61. Yhteisöjen tuomioistuimissa käytäviä oikeudenkäyntimenettelyjä koskevissa säännöissä ja oikeuskäytännössä on siis määritetty useita tapauksia, joissa yhteisöjen tuomioistuimilla on toimien laillisuuden arviointia koskevan tehtävänsä täyttämiseksi toimivalta ottaa oikeusperuste omasta aloitteestaan huomioon.

62. Työjärjestystensä nojalla yhteisöjen tuomioistuimet voivat ottaa omasta aloitteestaan huomioon, että niiltä selvästi puuttuu toimivalta käsitellä kannetta tai että kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat tai tarvittaessa, että kanne on selvästi täysin perusteeton. [20] Ne voivat myös ottaa omasta aloitteestaan huomioon, että asia on jätettävä tutkimatta ehdottoman prosessinedellytyksen puuttumisen vuoksi [21] eli siksi, että kanteen nostamista koskevan määräajan noudattamista, [22] kannekelpoisen toimenpiteen olemassaoloa, [23] asiavaltuutta [24] tai jotain muuta tutkittavaksi ottamisen olennaista edellytystä ei ole noudatettu.

63. Niiden tehtävänä on oikeuskäytännön nojalla myös ottaa omasta aloitteestaan huomioon yhteisön oikeusjärjestykseen kuuluvan säännöksen rikkominen silloin, kun kyseinen säännös näyttää olevan riittävän tärkeä, jotta sitä voidaan pitää oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvana perusteena. Oikeuskäytännössä onkin todettu, että yhteisöjen tuomioistuinten on otettava omasta aloitteestaan huomioon oikeusvoima [25] ja toimenpiteen toteuttajan toimivallan puuttuminen [26]. Niiden on myös otettava omasta aloitteestaan huomioon olennaisen menettelymääräyksen rikkominen eli ne sääntöjenvastaisuudet, jotka vaikuttavat toimenpiteen muotoon tai sen osalta noudatettuun menettelyyn ja jotka loukkaavat kolmansien tai toimenpiteen kohteena olevien henkilöiden oikeuksia tai jotka saattavat vaikuttaa kyseisen toimenpiteen sisältöön; [27] tällaisia ovat esimerkiksi sääntöjenmukaisen todistusvoimaiseksi saattamisen laiminlyönti [28] tai tiedoksiannon puuttuminen. [29]

20 – Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 92 artiklan 1 kohta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 111 artikla ja virkamiestuomioistuimen työjärjestyksen 76 artikla.

21 – Ks. yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 92 artiklan 2 kohta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artikla ja virkamiestuomioistuimen työjärjestyksen 77 artikla.

22 – Asia C-154/99 P, Politi v. Euroopan koulutussäätiö, tuomio 29.6.2000 (Kok., s. I-5019, 15 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 – Asia C-130/91, ISAE/VP ja Interdata v. komissio, määräys 14.1.1992 (Kok., s. I-69, 11 kohta).

24 – Asia C-298/00 P, Italia v. komissio, tuomio 29.4.2004 (Kok., s. I-4087, 35 kohta) ja asia C-417/04, Regione Siciliana v. komissio, tuomio 2.5.2006 (Kok., s. I-3881, 36 kohta).

25 – Yhdistetyt asiat C-442/03 P ja C-471/03 P, P & O European Ferries (Vizcaya) ja Diputación Foral de Vizcaya v. komissio, tuomio 1.6.2006 (Kok., s. I-4845, 45 kohta).

26 – Asia C-210/98 P, Salzgitter v. komissio, tuomio 13.7.2000 (Kok., s. I-5843, 56 kohta).

27 – Tämä määritelmä on lainattu artikkelista Rideau, J., ”Recours en annulation”, *Jurisclasseur*, 2008, fascicule 331, 24 kohta.

28 – Yhdistetyt asiat C-287/95 P ja C-288/95 P, komissio v. Solvay, tuomio 6.4.2000 (Kok., s. I-2391, 55 kohta).

29 – Asia C-227/92, Hoechst v. komissio, tuomio 8.7.1999 (Kok., s. I-4443, 72 kohta).

64. Näissä eri tapauksissa riidanalaisessa toimenpiteessä ilmenevä virhe on riittävän vakava, jotta yhteisöjen tuomioistuinten on perusteltua määrätä siitä seuraamus, vaikka kantaja ei ole ottanut virhettä esille. Toisin sanoen, kun riidanalainen yhteisön toimenpide on oikeusvoimaisuuden vastainen tai kun sen on antanut viranomainen, jolla ei ole toimivaltaa, tai kun se on vielä tulosta olennaisen menettelymääräyksen rikkomisesta, ei ole niinkään tärkeää tietää, onko toimenpiteessä myös virheitä, joita kantaja on esittänyt kumoamisvaatimuksensa tueksi. Yhteisön oikeusjärjestyksen puolustaminen sallii ja tarvittaessa myös velvoittaa toimien laillisuuden arvioijan katsomaan, että kyseessä olevassa toimenpiteessä on virhe, joka joka tapauksessa edellyttää sen kumoamista.

65. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti perustelujen puuttuminen merkitsee olennaisen menettelymääräyksen rikkomista ja on oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva peruste, joka yhteisöjen tuomioistuinten on otettava omasta aloitteestaan huomioon. [30]

66. Tämän velvollisuuden tunnustamisella ei olisi tehokasta vaikutusta, mikäli yhteisöjen tuomioistuimilla olisi toimivalta ottaa omasta aloitteestaan huomioon jokin edellä mainituista perusteista vain sillä edellytyksellä, että se liittyisi asianosaisten esittämiin oikeudellisiin perusteisiin ja perusteluihin. Tällaisen edellytyksen noudattaminen olisi nimittäin vastoin omasta aloitteesta huomioon ottamista koskevaa toimivaltaa, jonka tarkoituksena on juuri korvata asianosaisten laiminlyönti silloin, kun oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvaa säännöstä ei ole noudatettu.

67. Kumoamiskannetta käsittelevää yhteisöjen tuomioistuinta ei siis voida moittia riita-asian puitteiden tai toimivallan ylittämisestä, kanteen ulkopuolelta lausumisesta tai työjärjestyksen noudattamatta jättämisestä silloin, kun se ottaa omasta aloitteestaan huomioon tällaisen perusteen, joka koskee juuri sen toimenpiteen laillisuutta, jonka kumoamista siltä on vaadittu.

68. Komissio ei myöskään voi perustellusti väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi valituksenalaisessa tuomiossa mennyt riita-asian ulkopuolelle siksi, että omasta aloitteesta huomioon otetulla perusteella ei ole mitään tekemistä asianosaisten esittämien tosiseikkojen kanssa.

69. Minun on vaikea käsittää, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voisi ottaessaan omasta aloitteestaan huomioon perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevan perusteen mennä riita-asian ulkopuolelle, kun kerran perusteluvaatimus koskee EY 253 artiklan mukaisesti kaikkia yhteisön toimenpiteitä. Tämä väite on perusteltu varsinkin siksi, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohta mainitaan nimenomaisesti riidanalaisessa päätöksessä.

30 – Asia C-265/97 P, VBA v. Florimex ym., tuomio 30.3.2000 (Kok., s. I-2061, 114 kohta).

70. Tästä tarkastelusta huolimatta on selvitettävä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ollut syytä ajatella, että riidanalainen päätös on asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämisen osalta riittämättömästi perusteltu. Todettakoon tarkastelun tässä vaiheessa ainoastaan, että ottaessaan tämän kysymyksen omasta aloitteestaan huomioon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hoitaa toimien laillisuuden arviointia koskevaa tehtäväänsä. Kun komissio siis väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetuissa asiakirjoissa ei ole mitään seikkaa, jonka perusteella asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan olisi voitu katsoa olevan sovellettavissa, on mielestäni selvitettävä, onko riidanalainen päätös kyseisen säännöksen soveltamatta jättämisen osalta riittämättömästi perusteltu. Kyseisellä väitteellä ei voida kyseenalaistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimivaltaa ottaa asianomainen kumoamisperuste omasta aloitteestaan huomioon.

71. Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisessä osassa esitetyt komission väitteet eivät siis ole mielestäni perusteltuja.

72. Toiseksi toisin kuin komissio väittää ensimmäisen valitusperusteen toisessa osassa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole riittämättömien perustelujen varjolla ottanut omasta aloitteestaan huomioon perustetta, joka koskee riidanalaisen päätöksen aineellista laillisuutta.

73. Useassa yhteydessä on tosin katsottu, että vaikka perustelujen puuttuminen tai riittämättömyys on oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva peruste, joka yhteisöjen tuomioistuinten on otettava huomioon omasta aloitteestaan, EY 230 artiklassa tarkoitettua perustamissopimuksen soveltamista koskevan oikeussäännön rikkomista voidaan tutkia yhteisöjen tuomioistuimissa ainoastaan, jos kantaja on siihen vedonnut. [31] Yhteisöjen tuomioistuin onkin katsonut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on perusteluvelvollisuuden laiminlyönnin varjolla moittinut toimenpiteen toteuttanutta toimielintä siitä, että se on tehnyt arviointivirheen. [32] Valituksenalaisessa tuomiossa ei kuitenkaan ole tällaista moitetta.

74. Oikeuskäytännöstä ja erityisesti edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Sytraval ja Brink's France annetusta tuomiosta johtuu, että perustelujen puuttumista koskevaa kanneperustetta sovelletaan paitsi silloin, kun riidanalaisesta toimenpiteestä puuttuvat perustelut kokonaan, myös silloin, kun kyseiset perustelut ovat riittämättömiä sellaisen seikan osalta, joka saattaa vaikuttaa merkittävästi siihen ratkaisuun, johon yhteisön toimielin on kyseisessä toimenpiteessä päätynyt.

75. Kyseisessä asiassa antamassaan tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosikin komission päätöksen hylätä Chambre syndicale nationale des entreprises de transport de fonds et valeursin (Sytraval) ja Brink's France SARL:n kantelu,

31 – Em. asiat komissio v. Sytraval ja Brink's France (tuomion 67 kohta) ja VBA v. Florimex ym. (tuomion 114 kohta) sekä yhdistetyt asiat C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P ja C-180/01 P, International Power ym. v. NALOO, tuomio 2.10.2003 (Kok., s. I-11421, 145 kohta).

32 – Em. asiat komissio v. Sytraval ja Brink's France (tuomion 68–72 kohta) ja VBA v. Florimex ym. (tuomion 111–115 kohta) sekä yhdistetyt asiat International Power ym. v. NALOO (tuomion 144 kohta).

jossa väitettiin Ranskan tasavallan Sécuripost SA -yritykselle myöntämien tukien olevan valtiontukea. Yhteisöjen tuomioistuin puolestaan katsoi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella oli ollut täysi syy pitää kyseessä olevaa päätöstä riittämättömästi perusteltuna siksi, että komissio ei ollut vastannut kantelussa erikseen mainittuun väitteeseen, jonka mukaan valtio huolehti kokonaan tai osittain Sécuripostin henkilöstön palkanmaksusta, vaikka tämä väite ei ollut toissijainen.

76. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös, että kyseinen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi oli perusteltu kantelijoiden sen väitteen osalta, jonka mukaan Sécuripost SA ei ollut maksanut sen palvelukseen siirretyistä työntekijöistä työttömyysvakuutusmaksuja ja johon komissio oli vastannut toteamalla ainoastaan, että ”siirrettyjen virkamiesten palkkaamisesta ei tarvitse maksaa mitään maksua työttömyysvakuutuskassoihin, koska heidän työpaikkansa on taattu virkasäännössä”.

77. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi sitä vastoin myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli perustelujen riittämättömyyden varjolla moittinut komissiota ilmeisestä arviointivirheestä ja kiistänyt siten kyseessä olevan päätöksen aineellisen laillisuuden katsomalla esimerkiksi, että se, että Société holding des filiales de la Posten Sécuripost SA:lle myöntämä 15 000 000 FRF:n suuruinen laina oli vastikkeellinen liiketoimi, ei riittänyt osoittamaan, ettei kyseessä ollut valtiontuki, koska tällaisesta vastikkeellisesta liiketoimesta saatetaan periä niin alhaista korkoa, että tämä muodostaa erityisen edun. Komission olisi siis pitänyt selvittää, oliko lainasta maksettu korko normaalien markkinakorkojen mukainen. [33]

78. Vaikka kaksi edellä esitettyä esimerkkiä osoittavat, että tarkan rajan vetäminen perustelujen riittämättömyyden ja arviointivirheen välille saattaa toisinaan olla vaikeaa, se kumoamisperuste, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti valituksenalaisessa tuomiossa omasta aloitteestaan huomioon, ei ole kuitenkaan etääntynyt tarkoituksestaan ja kohdistuu mielestäni selkeästi riidanalaisen päätöksen perusteluihin.

79. On nimittäin muistettava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsoneen, että riidanalaisen päätöksen perustelut ovat riittämättömät siltä osin kuin päätöksen 69 perustelukappaleessa todetaan ilman mitään selityksiä, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa ei voida soveltaa tässä tapauksessa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siis voinut kyseenalaistaa niiden perustelujen paikkansapitävyyttä, joissa komissio katsoi, että kyseistä säännöstä ei voida soveltaa, koska kyseisiä perusteluja ei ollut täsmennetty.

33 – Em. asia komissio v. Sytraval ja Brink’s France (tuomion 70 kohta).

80. Todettakoon vielä kerran, että tästä tarkastelusta huolimatta on vastattava kysymykseen siitä, olisiko komission pitänyt esittää ne perustelut, joiden nojalla asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa ei voitu soveltaa kyseisessä tapauksessa, eli toisin sanoen, onko riidanalainen päätös tältä osin riittämättömästi perusteltu, jolloin se kumoaminen olisi perusteltu. Tätä kysymystä, joka on tämän valituksen neljännen ja viidennen valitusperusteen aiheena, tarkastellaan jäljempänä. Se on mielestäni erotettava selkeästi ongelmasta, jota tarkastellaan ensimmäisen valitusperusteen yhteydessä, eli kysymystä siitä, kuinka laaja toimivalta yhteisöjen tuomioistuimilla on ottaa omasta aloitteestaan huomioon oikeudellinen peruste, joka koskee esimerkiksi perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä.

81. Tässä vaiheessa tarkastelua on mielestäni tärkeää todeta, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä oli arvioida riidanalaisen päätöksen laillisuus, sillä oli riittävä toimivalta ottaa omasta aloitteestaan huomioon tällainen kanneperuste sen oikeuskäytännön mukaisesti, jossa on todettu, että sen tehtävänä on ottaa omasta aloitteestaan huomioon kaikki olennaisen muotomääräyksen rikkomista koskevat perusteet.

82. Ehdotan siis, että yhteisöjen tuomioistuin hylkää ensimmäisen valitusperusteen perusteettomana.

B *Toinen valitusperuste*

1. Asianosaisten lausumat

83. Komissio korostaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omasta aloitteestaan huomioon ottamasta kumoamisperusteesta ei keskusteltu eikä sitä myöskään käsitelty kyseisessä tuomioistuimessa käydyn kirjallisen ja suullisen käsittelyn aikana. Se väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin loukannut kontradiktorista periaatetta, joka on yleinen prosessuaalinen periaate yhteisöjen tuomioistuimissa ja vahvistettu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklassa.

84. Komission vastapuolet väittävät pääosin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on työjärjestyksensä 62 artiklan nojalla harkintavalta määrätä asian käsittely aloitettavaksi uudestaan ja että tästä artiklasta ja työjärjestyksen 113 artiklasta johtuen velvollisuus kuulla asianomaisia ennen kumoamisperusteen huomioon ottamista omasta aloitteesta koskee vain perusteita, jotka johtavat kanteen tutkimatta jättämiseen tai lausunnon antamisen raukeamiseen. Ne väittävät myös, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa ei sovelleta julkisoikeudellisiin oikeushenkilöihin, kuten komissioon. Ne korostavat sen sijaan, että kontradiktorisen periaatteen soveltamisalaa on mukautettava kyseessä olevien asianosaisten ja asian luonteen mukaan.

85. Komission vastapuolet huomauttavat, että kyseistä periaatetta on nyt esillä olevassa asiassa noudatettu, koska valituksenalainen tuomio ei perustu sellaisiin asiakirjoihin tai tosiseikkoihin, jotka eivät olisi olleet komission tiedossa.

86. Ne väittävät lisäksi, että yhteisön etuihin ei ole vaikutettu. Komission oikeuksia ei yhtäältä ole vahingoitettu, koska sen ei ole katsottu olevan siviili- tai rikosoikeudellisessa vastuussa. Perustelujen puuttumista ei toisaalta voitu korjata jälkikäteen, joten käsittelyn uudelleen aloittaminen ei olisi auttanut komissiota esittämään lausumia, jotka olisivat saaneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jättämään soveltamatta kyseistä perustetta omasta aloitteestaan.

2. Asian arviointi

87. Yhdyn varauksetta komission kantaan.

88. Vaikka, kuten aiemmin totesin, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli täysin toimivaltainen ottamaan kyseisenkaltaisen perusteen omasta aloitteestaan huomioon, on mielestäni aivan yhtä olennaista todeta, että tätä toimivaltaa voitiin käyttää laillisesti ainoastaan kontradiktorista periaatetta noudattaen.

89. Yhteisöjen tuomioistuin on tuonut esiin kyseisen periaatteen tärkeyden ja sen erittäin laajan soveltamisalan yhteisön oikeusjärjestyksessä. Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että se on perusperiaate, [34] jota on siis noudatettava jopa erityislainsäädännön puuttuessa kaikissa menettelyissä, jotka voivat johtaa yhteisön toimielimen päätökseen, joka vaikuttaa huomattavasti tietyn henkilön etuihin. [35]

90. Kontradiktorista periaatetta sovelletaan näin ollen yhteisöjen tuomioistuimissa. Siitä voivat lisäksi hyötyä kaikkia riita-asian asianosaiset, niin yksityishenkilöt kuin jäsenvaltiot [36] tai toimielimetkin. Asiassa Snupat vastaan korkea viranomainen annetussa tuomiossa [37] nimittäin todetaan, että ”yhtä perustavanlaatuisista oikeusperiaatteista rikottaisiin, jos tuomioistuimen ratkaisu perustuisi seikkoihin ja asiakirjoihin, joita asianosaiset, tai joku asianosaisista, eivät ole voineet saada tietoonsa ja joihin he eivät siis ole voineet ottaa kantaa”.

91. Tämä sanamuoto osoittaa, että kontradiktorinen periaate kuuluu oikeusvaltion käsitteeseen ja edellyttää, että kaikista seikoista, joiden perusteella oikeusjuttua käsittelevä tuomioistuin antaa päätöksensä,

34 – Asia C-413/06 P, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, tuomio 10.7.2008 (Kok., s. I-4951, 61 kohta).

35 – Asia C-85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979 (Kok., s. 461, 9 kohta) ja asia C-315/99, Ismeri Europa v. tilintarkastustuomioistuin, tuomio 10.7.2001 (Kok., s. I-5281, 28 kohta).

36 – Ks. mm. asia C-287/02, Espanja v. komissio, tuomio 9.6.2005 (Kok., s. I-5093, 37 kohta).

37 – Yhdistetyt asiat 42/59 ja 49/59, tuomio 22.3.1961 (Kok., s. 101, 156 kohta).

on keskusteltava etukäteen riippumatta siitä, mikä on oikeudenkäynnin asianosaisten asema. Näin ollen myös yhteisön toimielinten, joiden toimenpiteet ovat yhteisöjen tuomioistuinten laillisuusvalvonnan alaisia ja sen perusteella oikeudenkäynnin asianosaisia, on voitava hyötyä siitä samoin edellytyksin kuin muut EY 230 artiklassa tarkoitetut oikeussubjektit, eikä tällöin tarvitse selvittää, onko niillä oikeus vedota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan rikkomiseen.

92. Oikeuskäytännön mukaan kontradiktorinen periaate tarkoittaa, että kaikilla oikeudenkäynnin asianosaisilla on oikeus yhtäältä tutustua seikkoihin, joihin tuomioistuin perustaa ratkaisunsa, ja toisaalta oikeus voida keskustella niistä. [38] Tämä oikeuskäytäntö noudattaa tulkintaa, jonka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on omaksunut oikeudesta kontradiktoriseen oikeudenkäyntiin ja jonka mukaan kyseinen oikeus sisältyy Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitettuun oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin käsitteeseen. [39]

93. Kontradiktorinen periaate ei tarkoita ainoastaan oikeudenkäynnin kunkin asianosaisen oikeutta tutustua asiakirjoihin ja huomautuksiin, joita vastapuoli on toimittanut tuomioistuimelle, ja käsitellä niitä. Se tarkoittaa myös oikeutta tutustua seikkoihin, joita tuomioistuin on ottanut huomioon omasta aloitteestaan ja joihin se aikoo perustaa ratkaisunsa, ja käsitellä niitä.

94. Yhteisöjen tuomioistuin on selvästi todennut tämän oikeuden olemassaolon silloin, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perustaa ratkaisunsa tosiseikkoihin ja asiakirjoihin, joihin asianosaiset eivät ole voineet tutustua. [40] Ellen ole aivan väärässä, näyttää sitä vastoin siltä, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole tähän mennessä todennut kyseisen periaatteen olemassaoloa siinä tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuimet aikovat ratkaista riita-asian omasta aloitteesta huomioon otetun, oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen nojalla.

95. Velvollisuus noudattaa kontradiktorista periaatetta on mielestäni kyseisessä tapauksessa aivan yhtä tärkeää.

96. Kuten komissio korosti kirjallisissa huomautuksissaan, tämä velvollisuus käy erittäin selvästi ilmi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä. Ihmisoikeustuomioistuimen mukaan tuomioistuinten on itse noudatettava kontradiktorista periaatetta etenkin silloin, kun se hylkää valituksen tai ratkaisee riita-asian omasta

38 – Ks. vastaavasti asia C-480/99 P, Plant ym. v. komissio ja South Wales Small Mines, tuomio 10.1.2002 (Kok., s. I-265, 25–34 kohta), sekä asia C-450/06, Varec, tuomio 14.2.2008 (Kok., s. I-581, 47 kohta).

39 – Ks. mm. asia Nideröst-Huber v. Suisse, ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 18.2.1997 (*Recueil des arrêts et décisions* 1997-I, s. 108, 24 kohta).

40 – Ks. em. asia Plant ym. v. komissio ja South Wales Small Mines (tuomion 25–34 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut noudattanut kontradiktorista periaatetta, kun se perusti ratkaisunsa kantajien nostaman kanteen tutkimatta jättämisestä kanteeseen yhdistetyssä asiassa esiintyviin seikkoihin, joihin kantajat eivät olleet voineet tutustua. Ks. myös asia C-78/03 P, komissio v. Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum, tuomio 13.12.2005 (Kok., s. I-10737, 44–50 kohta); yhteisöjen tuomioistuin piti kyseisessä tuomiossa perusteltuna komission esittämää väitettä siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli ollut väärässä määrittäessään kantajan kanteen uudelleen niin, että sen tarkoituksena on turvata EY 88 artiklan 2 kohdasta johtuvat kantajan menettelylliset oikeudet; näin tehdessään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut sallinut komission vastata kanneperusteeseen, jonka mukaan näitä menettelyllisiä oikeuksia oli loukattu.

aloitteestaan huomioon otetun syyn perusteella. [41]

97. Kontradiktorisen periaatteen avulla tavoiteltavien päämäärien kannalta en myöskään näe mitään eroa tilanteessa, jossa tuomioistuin haluaa perustaa ratkaisunsa seikkoihin tai asiakirjoihin, joista asianosaiset eivät ole keskustelleet, kuten edellä mainitussa tuomiossa Plant ym. vastaan komissio ja South Wales Small Mines, ja tilanteessa, jossa tuomioistuin ottaa omasta aloitteestaan huomioon puhtaasti oikeudellisen syyn.

98. Kontradiktorisella periaatteella voi nimittäin olla kaksi päämäärää. Ensimmäinen niistä on tuomioistuimen tiedonsaanti. Se, että asianosaiset voivat keskustella kaikista seikoista, jotka voivat vaikuttaa riita-asian ratkaisuun, mahdollistaa sen, että tuomioistuin voi ratkaista asian täysin puolueettomasti ja täysin tietoisena tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista.

99. Toisena päämääränä on luoda luottamusta, jota oikeussubjektien on pystyttävä tuntemaan lainkäyttöelinten toimintaa kohtaan. Tämä luottamus tarkoittaa, että asianosaisilla on varmuus siitä, että ne ovat voineet tuoda esiin kaikki seikat, joiden perusteella tuomioistuin on tehnyt ratkaisunsa.

41 – Ks. erityisesti asia Clinique des Acacias ym. v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 13.1.2006 (38 kohta), sekä asia Prikyan ja Angelova v. Bulgaria, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 16.6.2006 (42 kohta).

100. Nämä näkemykset ovat sovellettavissa myös tilanteeseen, jossa yhteisöjen tuomioistuimet ottavat omasta aloitteestaan huomioon puhtaasti oikeudellisen perusteen. Kun siis riita-asia ratkaistaan oikeussäännön mukaisesti, jopa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan säännöksen mukaisesti, tuomioistuinten on ensin arvioitava asia, jolloin asianosaisten huomautukset vain tuovat lisää näkökohtia ja tukevat arviointia tai mahdollisesti kumoavat sen. Samoin se, että asianosainen, joka häviää asian, ei ole saanut mahdollisuutta tuoda esiin huomautuksiaan oikeussäännöstä, jonka nojalla sen vaatimukset hylätään, eikä siis pystynyt valmistamaan vastinettaan, saattaa myös perustellusti saada sen vaikutelman, että tuomioistuin on liittoutunut vastapuolen kanssa, vaikka kyseessä olisikin oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva säännös.

101. On tosin totta, kuten komission vastapuoletkin korostavat, että kontradiktorinen periaate ei ole absoluuttinen ja siihen voidaan tehdä poikkeuksia.

102. Onkin todettu, että tuomioistuimille jätettyjen asiakirjojen ja tietojen toimittamista voidaan rajoittaa silloin, kun rajoitukset perustellaan perusoikeuksien tai tärkeän yleisen edun suojeluun liittyvillä syillä, kuten liikesalaisuuksien suojalla. [42] Yhteisöjen tuomioistuimilla on myös työjärjestystensä nojalla oikeus määrätä välitoimimenettelyn

42 – Em. Varec-tuomiossa (47, 50 ja 51 kohdassa) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että hankintaviranomaisen sopimuksentekomenettelyssä tekemää päätöstä koskevassa muutoksenhakumenettelyssä kontradiktorista periaatetta on asianomaista sopimuksentekomenettelyä koskevien kaikkien tietojen osalta punnittava vastakkain sen oikeuden kanssa, joka muilla taloudellisilla toimijoilla on siihen, että heidän luottamuksellisia tietojaan ja liikesalaisuuksiaan suojataan. Ks. myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 116 artiklan 2 kohta, jossa määrätään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin mahdollisuudesta jättää toimittamatta väliintulijoille asiakirjoja, joiden on säilyttävä luottamuksellisina.

yhteydessä välitoimista ”jo ennen kuin vastapuoli on esittänyt huomautuksensa”. [43] Yhteisöjen tuomioistuimet voivat lisäksi hylätä kanteen määräyksellä ja kantajaa etukäteen kuulematta, jos ne eivät selvästikään ole toimivaltaisia ratkaisemaan kannetta tai jos kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat tai kanne on selvästi täysin perusteeton. [44]

103. Näitä eri tapauksia on kuitenkin mielestäni pidettävä periaatteeseen tehtävinä poikkeuksina. Ne kaikki koskevat niitä erityistilanteita, joissa on olemassa perusteltu syy poiketa kontradiktorisesta periaatteesta. Kahdessa ensimmäisessä tapauksessa on kyse tärkeästä yleisestä edusta, johon kontradiktorista periaatetta on verrattava, tai välitoimimenettelyssä määrätyn toimen tehokkuuden takaamisesta.

104. Vaikka poikkeaminen kontradiktorisesta periaatteesta saattaa toimivallan puuttumista, tutkimatta jättämistä tai oikeudellisen perustan selvää puuttumista koskevissa tapauksissa annettujen määräysten osalta olla kiistanalaisempaa, se voidaan kuitenkin selittää sillä, että hylkääminen on niin selvää, ettei se voi antaa aihetta erimielisyyteen. Toisin sanoen voidaan myöntää, että kanteen hylkääminen ei ole tulosta tuomioistuimen arvioinnista vaan yksinkertaisesta toteamuksesta, että yksi näistä syistä on olemassa.

105. Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artiklaa ei voida tulkita siten, että ottaessaan huomioon seikkoja omasta aloitteestaan mainitun tuomioistuimen olisi noudatettava kontradiktorista periaatetta yksinomaan kyseisessä säännöksessä tarkoitetuissa tapauksissa eli silloin, kun se ottaa huomioon ehdottoman prosessinedellytyksen puuttumisen tai toteaa, että kanteesta on tullut tarkoitukseton.

106. Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella kyseinen artikla on mielestäni ymmärrettävä siten, että siinä vahvistetaan yhteisöjen tuomioistuinten toimivalta oma-aloitteiseen tutkintaan, eikä niin, että siinä rajoitetaan kontradiktorisen periaatteen soveltamisalaa. Kyseisessä artiklassa säädetään päinvastoin erikseen siitä, että asianosaisia on kuultava, ja vahvistetaan näin tämän perustavanlaatuisen periaatteen merkitys tuomioistuimen ottaessa omasta aloitteestaan huomioon tietyn perusteen. Sen on katsottava olevan eritystapaus perustavanlaatuisen kontradiktorisen periaatteen soveltamisessa.

107. Yhteisöjen tuomioistuinten on siis noudatettava kyseistä periaatetta silloin, kun ne aikovat ratkaista riita-asian omasta aloit-

43 – Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 84 artiklan 2 kohta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 105 artiklan 2 kohta ja virkamiestuomioistuimen työjärjestyksen 104 artiklan 3 kohta.

44 – Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 92 artiklan 1 kohta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 111 artikla ja virkamiestuomioistuimen työjärjestyksen 76 artikla.

teestaan huomioon ottamansa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen nojalla. Sen tehtävänä on tällöin asettaa kyseinen peruste asianosaisten keskusteltavaksi aloittamalla asian käsittely tarvittaessa uudelleen.

108. Tässä asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on selvästikin laiminlyönyt kyseisen velvoitteen.

109. Komission vastapuolet väittävät kuitenkin, että kontradiktorista periaatetta ei ole loukattu siksi, että koska perustelujen puuttumista ei voitu korjata, asian käsittelyn aloittaminen uudelleen ei olisi tehnyt komissiolle mahdolliseksi esittää väitteitä, jotka olisivat saaneet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen luopumaan siitä, että se soveltaa kyseessä olevaa perustetta omasta aloitteestaan. Komission etuihin ei siis niiden mielestä ole vaikutettu.

110. Kontradiktorinen periaate on tosin sidoksissa puolustautumisoikeuksiin, ja onkin todettu, että näitä oikeuksia ei saa soveltaa pelkästään muodollisesti. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asianosaisen puolustamisoikeuksien loukkaamisen toteamisen ja yhteisön toimenpiteen kumoamisen kannalta on tärkeää, että kyseisen asianosaisen etuja on loukattu. [45]

45 – Ks. esimerkkinä tämän oikeuskäytännön soveltamisesta asia C-199/99 P, Corus UK v. komissio, tuomio 2.10.2003 (Kok., s. I-11177, 19–25 kohta).

111. Kun otetaan huomioon kontradiktorisella periaatteella tavoiteltavat päämäärät ja kyseisen periaatteen tärkeys yhteisön oikeusjärjestyksessä, on kuitenkin vaikea uskoa, että yhteisöjen tuomioistuinten ottaessa omasta aloitteestaan huomioon oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvan perusteen, johon ne aikovat perustaa ratkaisunsa ja joka ei koske ilmeistä toimivallan puuttumista tai kanteen tutkimatta jättämistä koskevia määräyksiä, myönnettäisiin, että asianosaisten etuihin ei ole vaikutettu. Tältä osin on muistettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artiklan mukaan tuomioistuimen on rajoituksetta kuultava asianosaisia ratkaistessaan omasta aloitteestaan, onko asia jätettävä tutkimatta ehdottoman prosessinedellytyksen puuttumisen vuoksi.

112. Tästä johtuu, että vaikka riita-asian ratkaisu näyttää tuomioistuimen mielestä siinä määrin selvältä, että asianosaisten huomautuksilla ei ole siihen mitään vaikutusta, asianosaisilla on kuitenkin oikeus saada kyseisestä perusteesta etukäteen tietoa ja esittää siitä huomautuksensa.

113. Esillä olevassa asiassa näyttää lisäksi siltä, että kontradiktorisen periaatteen noudattaminen olisi voinut vaikuttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaisuun.

114. Tässä vaiheessa tarkastelua ei nimittäin ole niinkään tärkeää, että yhteisön toimenpi-

teen perustelujen puuttuminen on virhe, jota ei voida periaatteessa korjata. Tärkeää on sen sijaan se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tarkastelu, jonka mukaan perusteluvelvollisuus on laiminlyöty riidanalaisessa päätöksessä, pohjautuu säännönmukaiseen arviointiin, ja että tarkastelu voidaan kiistää.

115. Yhteisön toimenpiteen perusteluvaatimuksen noudattamisen arviointi perustuu nimittäin konkreettiseen selvitykseen, jossa toimenpidettä tarkastellaan useiden, vakiintuneessa oikeuskäytännössä mainittujen kriteerien kannalta.

116. Vakiintuneen ratkaisun mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia, ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen tehneen yhteisön toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, ja siten, että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, joka niillä, joille päätös on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, koska sitä, ovatko päätöksen perustelut EY 253 artiklan mukaisia, tutkitaan paitsi päätöksen sanamuodon myös asiayhteyden ja kaikkien asiaa koskevien oikeussääntöjen suhteen. [46]

117. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esitti valituksenalaisen tuomion 56–62 kohdassa huolella ne syyt, joiden nojalla komission olisi sen mukaan pitänyt tutkia, voitaisiinko riidanalaisten vapautusten katsoa olevan asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettuja voimassa olevia tukia; se päätteli kyseisten syiden perusteella, että koska riidanalaisessa päätöksessä todettiin ainoastaan, että kyseistä säännöstä ei voida soveltaa, päätöksen perustelut olivat riittämättömät.

118. On mahdollista, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi olisi voinut olla erilainen, jos se olisi tarjonnut komissiolle tilaisuuden esittää huomautuksensa näistä seikoista ja tuoda tuomioistuimessa esiin ne samat väitteet, joita se esitti tämän valituksen neljännen ja viidennen valitusperusteen yhteydessä.

119. Kaikkien näiden näkökohtien perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että komission esittämä toinen vali-

46 – Ks. mm. asia C-390/06, Nuova Agricast, tuomio 15.4.2008 (Kok., s. I-2577, 79 kohta), sekä yhdistetyt asiat C-341/06 P ja C-342/06 P, Chronopost ja La Poste v. UFEX ym., tuomio 1.7.2008, (Kok., s. I-4777, 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

tusperuste on perusteltu, ja katsoo, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut riidanalaisen päätöksen sellaisen omasta aloitteesta huomioon ottamansa kanneperusteen nojalla, josta asianosaiset eivät ole keskustelleet, se on loukannut kontradiktorista periaatetta ja toiminut siten komission etujen vastaisesti.

120. Näin ollen ehdotan, että valituksenalainen tuomio kumotaan.

C *Seuraukset valituksenalaisen tuomion kumoamisesta*

121. Jos valituksenalainen tuomio kumotaan, yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan mukaan tämä tuomioistuin voi joko palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi tai itse ratkaista asian, jos asia on ratkaisukelpoinen.

122. Nyt käsiteltävänä olevassa riita-asiassa on kaksi näkökohtaa. Riidanalaisesta päätöksestä on yhtäältä nostettu kumoamiskanne, joka nojautuu useisiin kanneperusteisiin, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tutkinut ja joita yhteisöjen tuomioistuinkaan ei näin ollen pysty tutkimaan.

123. Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että mainitussa päätöksessä on tapahtunut perusteluvelvollisuuden laiminlyönti, ja tämän tuomioistuimen pitäisikin tutkia tämä näkökohta ennen kuin se ryhtyy arvioimaan asianosaisten esiin tuomia kumoamisperusteita.

124. Koska kysymys siitä, puuttuvatko riidanalaisesta päätöksestä asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämistä koskevat perustelut, on ollut kontradiktorisen menettelyn kohteena yhteisöjen tuomioistuimessa, asia on mielestäni tältä osin ratkaisukelpoinen.

125. Kuten komissio on lisäksi todennut, asian ratkaisu yhteisöjen tuomioistuimessa on hyvän oikeudenhoidon kannalta tarpeen. Sen ansiosta voidaan nimittäin välttää se, että tämän kysymyksen käsittely toistuu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja johtaa mahdollisesti vain mainittuun kysymykseen rajoittuvaan tuomioon, josta pahimmassa tapauksessa tehdään valitus ja asian käsittely palautetaan uudelleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen asianosaisten esittämien kumoamisperusteiden tutkimiseksi.

126. Yhteisöjen tuomioistuin on jo toiminut näin edellä mainitussa asiassa Plant ym. vastaan komissio ja South Wales Small Mines antamassaan tuomiossa, jossa se totesi ensin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt hakijan etujen vastaisen oikeudenkäyntivirheen päättäessään jättää tutkimatta kantajien nostaman

kanteen sellaisten asiakirjojen perusteella, joita ne eivät olleet voineet saada tietoonsa. Sen jälkeen yhteisöjen tuomioistuin päätti tutkia kyseisen kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset. [47]

127. Ehdotan siis, että yhteisöjen tuomioistuin tutkii yhdessä komission neljännen ja viidennen valitusperusteen, joissa tämä yrittää osoittaa, että valituksenalainen tuomio on virheellinen, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että riidanalaisesta päätöksestä puuttuvat asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämistä koskevat perustelut.

1. Asianosaisten lausumat

128. Komission neljännen ja viidennen valitusperusteen mukaan EY 253 artiklaa on rikottu, kun sitä luetaan yhdessä EY 87 artiklan 1 kohdan ja EY 88 artiklan 1 kohdan kanssa ja valtiontukiasioiden menettelyä koskevien sääntöjen kanssa sekä asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan kanssa.

129. Neljännessä valitusperusteessaan komissio väittää riidanalaisen päätöksen perustelujen osoittavan, että kyseessä olevat vapautukset ovat aina olleet tukia niiden käyttöönotosta lähtien, koska mainitussa päätöksessä esitetään oikeudellisesti riittävällä tavalla ja oikeuskäytännön vaatimusten mukaisesti, että mainitut vapautukset saattavat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristää kilpailua. Näin ollen komission mukaan ei ollut tarpeen selittää yksityiskohtaisemmin niitä syitä, joiden vuoksi asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa ei voitu soveltaa.

130. Viidennessä valitusperusteessaan komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että oli olemassa erityisiä seikkoja, jotka kaikki johtuivat neuvoston tai komission toiminnasta ja edellyttivät, että riidanalaisessa päätöksessä on asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan sovellettavuutta koskevat erityiset perustelut, vaikka voimassa olevan tai uuden valtiontuen käsite on luonteeltaan objektiivinen eikä saa olla riippuvainen toimielinten toiminnasta tai lausunnoista varsinkaan siksi, että tällainen toiminta tai tällaiset lausunnot eivät kuulu tukien valvontamenettelyyn. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siis komission mukaan kumonnut kannan, jonka yhteisöjen tuomioistuin omaksui yhdistetyissä asioissa Belgia ja Forum 187 vastaan komissio 22.6.2006 antamassaan tuomiossa. [48]

131. Neljänteen valitusperusteeseen vastatessaan komission vastapuolet katsovat, että ne syyt, joiden vuoksi asetuksen N:o 659/1999

47 – Em. asia Plant ym. v. komissio ja South Wales Small Mines (tuomion 35 kohta).

48 – Yhdistetyt asiat C-182/03 ja C-217/03 (Kok., s. I-5479).

1 artiklan b alakohdan v alakohtaa ei voitu soveltaa, eivät ole selkeästi johdettavissa riidanalaisesta päätöksestä, jossa ei siis noudateta selkeiden ja yksiselitteisten perustelujen vaatimusta. Vastapuolten mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi moittinut komissiota varsinkin siitä, että se ei ole esittänyt syitä, joiden perusteella se on katsonut riidanalaisten vapautusten vääristävän kilpailua yhteismarkkinoilla, vaikka se oli aiemmin antanut aivan vastakkaisen arvioinnin asiasta. Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli komission vastapuolten mukaan katsonut oikeuskäytännön perusteella täysin oikeutetusti, että komission olisi pitänyt esittää ne syyt, jotka osoittivat, että se oli tehnyt tutkimuksen, johon sen päätelmä perustui. Komissio yrittää kyseisellä valitusperusteella korjata riidanalaisesta päätöksestä puuttuvia perusteluja ja saada yhteisöjen tuomioistuin ottamaan kantaa asiakysymyksiin, jotka eivät ole yhteydessä perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiin.

132. Viidenteen valitusperusteeseen vastatessaan komission vastapuolet väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole kyseenalaistanut valtiontuen käsitteen objektiivisuutta vaan katsonut ainoastaan, että kun otetaan huomioon neuvoston ja komission aiemmat päätökset ja se perusteltu luottamus, jota ne ovat synnyttäneet riidanalaisten vapautusten laillisuuden osalta, komission olisi pitänyt selittää riidanalaisessa päätöksessä ne syyt, jotka johtivat sen sulkemaan objektiivisesti pois mahdollisuuden soveltaa asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa. Koska päätöksen perustelujen pitäisi olla itse päätöksen tekstissä, komissio ei vastaajien mukaan voi selityksillään korvata perustelujen puuttumista.

2. Asian arviointi

133. Se, että riidanalaisessa päätöksessä ei ole selitetty asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättämistä, ei mielestäni oikeuta kumoamaan päätöstä perusteluvelvollisuuden laiminlyönnin vuoksi.

134. Edellä mainitun oikeuskäytännön mukaisesti kysymystä siitä, täyttääkö tietty yhteisön toimenpide EY 253 artiklassa asetetun perusteluvelvollisuuden, on arvioitava konkreettisesti ottamalla huomioon muun muassa kyseessä olevan toimenpiteen sisältö, sen antamisajankohtana vallinneet olosuhteet ja se tarve, joka niillä, joita se koskee suoraan ja erikseen, on saada selvennystä tilanteeseen.

135. Totesinkin jo komission päätyneen riidanalaisessa päätöksessä toteamaan, että vapautukset kivennäisöljyjen valmisteverosta, joihin neuvosto oli antanut luvan komission ehdotuksesta, ovat uusia tukia ja yhteensopimattomia perustamissopimuksen valtiontukisääntöjen kanssa.

136. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korosti valituksenalaisen tuomion 56–62 kohdassa, lupapäätösten perusteluista käy ilmi useita tietoja, joiden

perusteella jäsenvaltiot ja asianomaiset yritykset saattoivat perustellusti uskoa komission katsoneen, että vapautukset eivät olleet valtiontukia muun muassa siksi, että ne eivät vääristäneet kilpailua.

137. Oli siis tärkeää, että komissio esitti riidanalaisessa päätöksessä selkeästi ne syyt, joiden perusteella se päätyi päätöksessään vastakkaiseen tulokseen. Sen tehtävänä oli erityisesti esittää ne syyt, joiden perusteella se katsoi, että kyseessä olevat vapautukset vääristivät tai uhkasivat vääristää kilpailua EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

138. Komissio esitti mainitun päätöksen 58–64 perustelukappaleessa ne syyt, joiden perusteella se katsoi, että kyseessä olevat vapautukset ovat valtiontukia. Se totesi, että kyseiset vapautukset täyttävät EY 87 artiklan 1 kohdassa vaaditut edellytykset eli ne antavat etua tietyille yrityksille, kyseinen etu myönnetään valtion varoista, vapautukset vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua.

139. Riidanalaisen päätöksen 59 perustelukappaleen mukaan vapautukset rahoitetaan valtion varoista, koska valtio luopuu tietystä määrästä varoja, jotka se muutoin keräisi. Päätöksen 60 perustelukappaleen mukaan vapautukset antavat etua tuensaajille, koska ne vähentävät yhden tärkeän panoksen kustannuksia. Lisäksi päätöksen 61 ja 62 perustelukappaleen mukaan mainittujen vapautusten voidaan olettaa vaikuttavan yhteisön sisäiseen kauppaan ja vääristävän tai uhkaavan vääristää kilpailua, koska alumiinioksidilla käydään jäsenvaltioiden välistä kauppaa, koska vapautukset on otettu käyttöön tuensaajien ja Ranskan tasavallan omien ilmoitusten mukaan siksi, että eurooppalaiset valmistajat voisivat kilpailla maailmanlaajuisesti, ja koska alumiinioksidia valmistetaan myös Saksassa, Kreikassa, Espanjassa ja Unkarissa.

140. On todettava, että komission arviointien mukaan kaikki kyseiset edellytykset täyttyvät, myös edellytys jäsenvaltioiden välisen kilpailun vääristämisestä tai sen uhasta, ilman ajallisia rajoituksia eli siitä lähtien, kun kyseessä olevat vapautukset on pantu täytäntöön.

141. Nämä perustelut osoittavat siis selvästi komission katsoneen, että kyseessä olevat vapautukset eivät ole muuttuneet valtiontueksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta, vaan ne ovat sisältyneet tähän määritelmään jo alusta alkaen, joten ne eivät ensi näkemältä kuulu asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamisalaan.

142. Siitä voidaan myös riidanalaisen päätöksen käsittelyn tässä vaiheessa päätellä, että vaikka komissio katsoi siinä vaiheessa, kun neuvosto antoi luvan kyseisiin vapautuksiin, että ne eivät ole perustamissopimuksen valtiontukisääntöjen vastaisia, tämä arviointi oli virheellinen ja että EY 88 artiklassa säädetyn erityisen valvontamenettelyn yhteydessä komissio päätyi päinvastaiseen päätelmään.

143. Komissio esitti sen jälkeen riidanalaisessa päätöksessä ne syyt, joiden vuoksi kyseessä olevat vapautukset ovat uusia tukia eivätkä voimassa olevia tukia. Se totesi, että vapautukset eivät olleet voimassa ennen kyseisten kolmen jäsenvaltion liittymistä, niitä ei ollut koskaan tarkasteltu perustamissopimuksen valtiontukisääntöjen perusteella eikä niitä ollut ilmoitettu.

144. Juuri tällä perusteella komissio totesi riidanalaisen päätöksen 69 perustelukappaleessa, että asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohtaa ei voitu soveltaa kyseisessä tapauksessa.

145. Kun otetaan huomioon tämän säännöksen tulkinta edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Belgia ja Forum 187 vastaan komissio annetussa tuomiossa, tämä toteamus vaikuttaa perustellulta. Kyseisen tuomion 71 kohdassa nimittäin katsottiin, että tätä säännöstä ei sovelleta silloin, kun komissio muuttaa arviointiaan kansallisesta toimenpiteestä.

146. Komissio ei tosin lisännyt tätä selitystä riidanalaisen päätöksen 69 perustelukappaleeseen. Voidaan tietenkin pitää valitettavana, että komissio ei todennut, että se arviointi, jonka se teki kyseisiin vapautuksiin myönnetyn neuvoston luvan osalta kivennäisöljyjen valmisteverosta annettujen direktiivien nojalla, ei voinut olla perusteena mainittujen vapautusten ottamiseksi asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamisalaan. Tätä moitetta voidaan tukea myös sillä seikalla, että riidanalaisen päätöksen tekohetkellä edellä mainittua tuomiota yhdistetyissä asioissa Belgia ja Forum 187 vastaan komissio ei ollut vielä annettu.

147. Katson kuitenkin, että tällainen selitys ei ollut oikeastaan asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan sanamuodon kannalta tarpeen, koska kyseisellä säännöksellä ei pyritä muuttamaan yhteisön toimielinten arviointia vaan ainoastaan kehittämään yhteismarkkinoita tai vapauttamaan tietty toiminta kilpailulle yhteisön lainsäädännössä.

148. Joka tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei ollut perusteita moittia komissiota siitä, että tämä ei ollut selvittänyt, voitaisiinko riidanalaisien vapautuksien katsoa olevan kyseisessä säännöksessä tarkoitettuja voimassa olevia tukia siksi, että ne eivät olleet tukia niiden käyttöönottohetkellä vaan muuttuivat tuiksi myöhemmin yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta ilman, että asianomaiset jäsenvaltiot olisivat muuttaneet niitä.

149. Komissio ei mielestäni ollut velvollinen tekemään tällaista tutkimusta, koska se oli riidanalaisen päätöksen 58–64 perustelukappaleessa todennut, että kyseessä olevat vapautukset ovat valtiontukia ilman ajallista rajoitusta eli siis niiden käyttöönotosta lähtien. Nämä syyt auttavat mielestäni riittävällä tavalla jäsenvaltioita ja yrityksiä, joita riidanalainen päätös koskee suoraan ja erikseen, ymmärtämään, miksi komissio katsoi, että kyseessä olevat vapautukset eivät olleet muuttuneet valtiontuiksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta eivätkä näin ollen kuuluneet asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamisalaan.

150. Tässä tarkastelussa ei oteta kantaa siihen, onko komissio osoittanut riidanalaisessa päätöksessä oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kyseessä olevat vapautukset täyttivät EY 87 artiklan 1 kohdassa määrätyt edellytykset alusta alkaen ja että ne varsinkin vääristivät tai uhkasivat vääristää kilpailua niiden käyttöönotosta lähtien. Haluan todeta ainoastaan, että kun otetaan huomioon riidanalaisen päätöksen 58–64 perustelukappaleessa esitetyt tiedot, komission ei tarvinnut tutkia, olivatko kyseessä olevat vapautukset muuttuneet tuiksi yhteismarkkinoiden kehityksen johdosta ja kuuluivatko ne asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamisalaan.

151. Edellä esitetyn perusteella olen sitä mieltä, että riidanalaisessa päätöksessä ei ole laiminlyöty velvollisuutta perustella asetuksen N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättäminen.

V Ratkaisuehdotus

152. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

1) Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-50/06, T-56/06, T-60/06, T-62/06 ja T-69/06, Irlanti ym. vastaan komissio, 12.12.2007 antama tuomio kumotaan siltä osin kuin siinä

– kumotaan 7.12.2005 tehty komission päätös 2006/323/EY Gardannen alueella, Shannonin alueella ja Sardiniassa alumiinioksidin valmistuksessa polttoaineena käytettävien kivennäisöljyjen vapauttamisesta valmisteverosta, jonka Ranska, Irlanti ja Italia ovat panneet täytäntöön, koska Euroopan yhteisöjen komissio on kyseisessä päätöksessä laiminlyönyt velvollisuutensa perustella [EY 88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 1 artiklan b alakohdan v alakohdan soveltamatta jättäminen käsiteltävänä olevassa asiassa

– hylätään kanne asiassa T-62/06 muilta osin ja

– todetaan, että Euroopan yhteisöjen komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja kantajien oikeudenkäyntikuluista, mukaan lukien välitoimimenettelyn kulut asiassa T-69/06 R.

2) Asiat T-50/06, T-56/06, T-60/06, T-62/06 ja T-69/06 palautetaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen.